

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2014 m. gegužės 14 d.¹

Byla C-205/13

Hauck GmbH & Co. KG
prieš
Stokke A/S,
Stokke Nederland BV,
Peter Opsvik
ir

Peter Opsvik A/S

(Hoge Raad der Nederlanden (Nyderlandai) pateiktas prašymas

priimti prejudicinį sprendimą)

„Prekių ženklai — Atsisakymo registruoti arba registracijos pripažinimo negaliojančia pagrindai — Erdvinis ženklas, kurį sudaro prekės forma — Direktyva 89/104/EEB — 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmoji įtrauka — Žymuo, susidedantis vien tik iš prekės pobūdžio nulemtos formos — 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečioji įtrauka — Žymuo, susidedantis vien tik iš formos, suteikiančios prekei esminę vertę — Vaikiška kėdutė Tripp Trapp“

I – Įvadas

1. Prekių ženklų, kurie atspindi pačią prekę, klausimas intelektinės nuosavybės srityje nėra naujas. Iš Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) parengtų dokumentų matyti, kad Prancūzijos teismai dar XIX a. antrojoje pusėje pripažino prekių ženklų, kuriais vaizduojama pačios prekės ar jos pakuotės forma, apsaugos galimybę, pavyzdžiui, 1858 m. apsauga suteikta šokolado plytelės formos prekių ženklui².

2. Nekyla abejonių, kad tokio tipo žymenų registracijos klausimas yra labai specifinis. Tai lemia neaiškus skirtumas tarp žymens ir objekto, kurį šis žymuo nurodo – objektas tampa pats sau žymeniu. Prekių ženklų teisės kontekste atsiranda rizika, kad prekių ženklo registracijos suteikiamas išimtinumas bus išplėstas kai kurioms prekės savybėms, išreikštomis jos forma, o dėl to gali būti apribotos galimybės rinkai pateikti konkuruojančias prekes.

1 — Originalo kalba: lenkų.

2 — Žr. PINO Nuolatinio prekių ženklų, pramoninio dizaino ir geografinių nuorodų komiteto 17 sesijos, susijusios su naujo tipo prekių ženklais, dokumentus (skelbiami adresu <http://www.wipo.int/policy/ir/sct/>). Tuometinėje doktrinoje buvo teigiama, kad tokių ženklų registracija neturi kelti abejonių, išskyrus formas, kurias lemia „paties daikto pobūdis“ arba gamybos poreikiai. Be to, buvo pažymima kumuliacinio su apsauga galimybė remiantis 1806 m. įstatymu dėl pramoninio dizaino, žr. E. Pouillet „Traité des marques de fabrique et de la concurrence déloyale en tous genres“, Paryžius, Marchal et Billard 1875, p. 38–41. Tarpukario Lenkijoje pagal 1924 m. vasario 5 d. įstatymo dėl išradimų, dizaino ir prekių ženklų apsaugos 107 straipsnį buvo aiškiai leidžiama prekių ženklų, kuriuos sudarė plastinės formos, registracijos galimybė.

3. Į minėtą aplinkybę atsižvelgta Sąjungos prekių ženklų teisėje. Joje buvo įtvirtinta konkreti nuostata, susijusi su žymenimis, nurodančiais prekės formą. Bylos faktinių aplinkybių laikotarpiu atitinkama nuostata buvo įtvirtinta Direktyvos 89/104³ 3 straipsnio 1 dalies e punkte.

4. *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) pateikti prejudiciniai klausimai susiję su prašymu pripažinti erdvinio prekių ženklo, kuriuo vaizduojama vaikiška kėdutė *Tripp Trapp*, registraciją negaliojančia. Šioje byloje Teisingumo Teismas turi galimybę pirmą kartą išaiškinti dviejų registracijos kliūčių, nustatytų Direktyvos 89/104/EEB 3 straipsnio 1 dalies e punkte, kuriuo draudžiama registruoti prekių ženklą, susidedantį vien tik iš formos, „kurią nulemia pačių prekių rūšis“ (šios nuostatos pirmoji įtrauka), arba „prekėms esminę vertę suteikiančios formos“ (trečioji įtrauka), apimtį.

II – Teisinis pagrindas

A – Sąjungos teisė

5. Direktyvos 89/104 3 straipsnio „Atsisakymo registruoti ir negaliojimo pagrindai“ 1 dalyje nurodyta:

„Toliau išvardyti žymenys nebus registruojami arba, jeigu įregistruoti, galės būti pripažinta negaliojančiais:

<...>

e) žymenys, susidedantys vien tik iš:

- formos, kurią nulemia pačių prekių rūšis, arba
- prekių formos, būtinos techniniam rezultatui gauti, arba
- prekėms esminę vertę suteikiančios formos;

<...>“

B – Beniliukso konvencija

6. Nyderlanduose prekių ženklų teisę reglamentuoja 2005 m. vasario 25 d. Hagoje pasirašyta Beniliukso konvencija dėl intelektinės nuosavybės (*Benelux-Verdrag inzake de intellectuele eigendom (merken en tekeningen of modellen)*); toliau – Beniliukso konvencija). Šios konvencijos 2.1 straipsnyje „Žymenys, kurie gali sudaryti Beniliukso prekių ženklą“ nustatyta:

„<...>

2. Tačiau prekių ženklais negali būti laikomos formos, kurias nulemia pačių prekių pobūdis, dėl kurių reikšmingai padidėja prekės vertė arba kurios yra būtinos techniniam rezultatui gauti.“

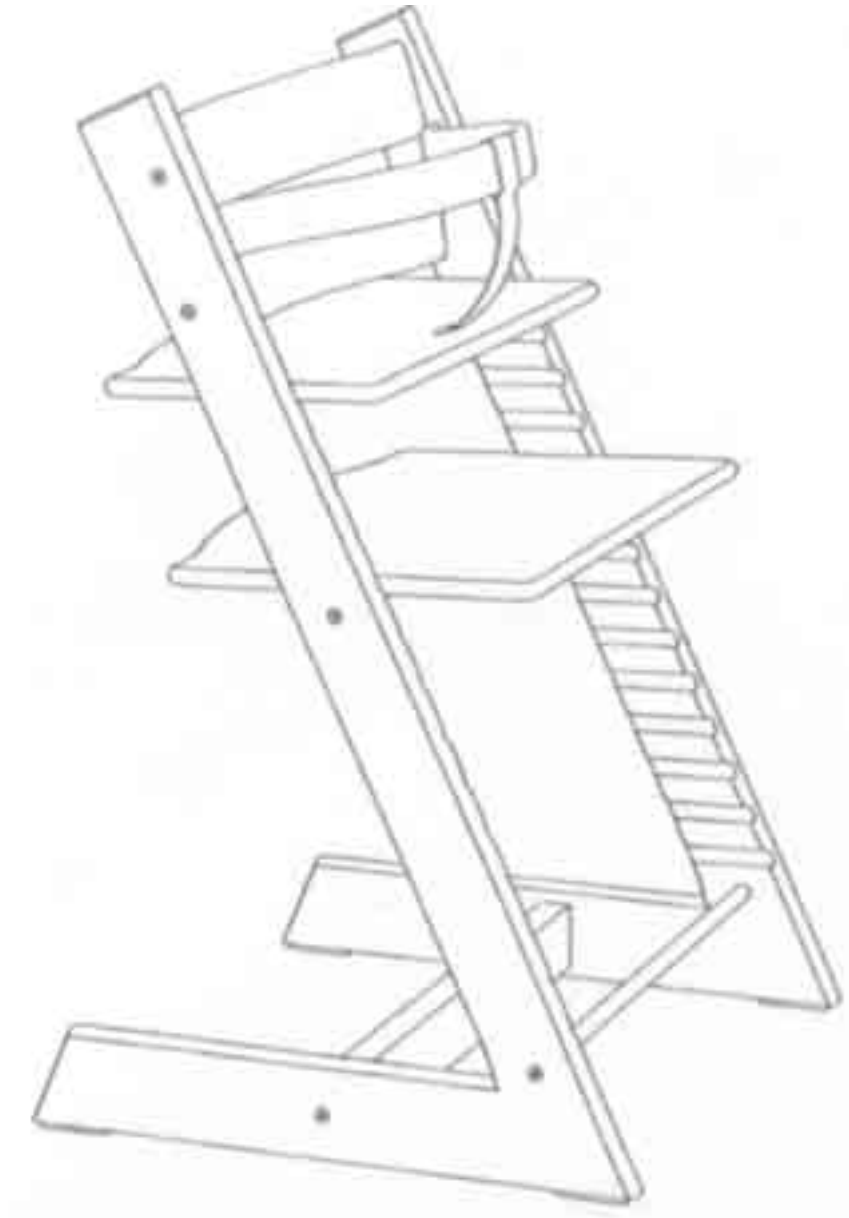
3 — 1988 m. gruodžio 21 d. Pirmoji Tarybos direktyva 89/104/EEB valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (OL L 40, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 92, toliau – direktyva). Vėliau ši direktyva buvo pakeista 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/95/EB valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (OL L 299, p. 25). Vis dėlto, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos faktines aplinkybes, yra taikoma Direktyva 89/104/EEB. Abiejuose teisės aktuose prekių ženklų, kuriuos lemia prekės forma, klausimai reglamentuojami 3 straipsnio 1 dalies e punktais, kurie suformuluoti vienodai.

III – Pagrindinė byla

7. XX a. aštuntojo dešimtmečio pradžioje Peter Opsvik sukūrė vaikiškos kėdutės *Tripp Trapp* projektą. Šis projektas buvo daugelį kartų apdovanotas ir eksponuojamas muziejuose.

8. 1972 m. įmonių *Stokke* grupė, kuriai priklauso dvi įmonės pagrindinės bylos atsakovės, t. y. Norvegijos įmonė *Stokke A/S* ir Nyderlandų įmonė *Stokke Nederland BV*, pateikė kėdutę *Tripp Trapp* rinkai. Intelektinės nuosavybės teisės į nagrinėjamą formą taip pat priklauso kitiems dviem atsakovams Peter Opsvik ir Norvegijos įmonei *Peter Opsvik A/S*.

9. 1998 m. gegužės 8 d. *Stokke A/S* pateikė Beniliukso šalių intelektinės nuosavybės biurui paraišką įregistruoti erdvinį prekių ženklą, vaizduojantį kėdutės *Tripp Trapp* formą. Ši paraiška buvo pateikta dėl „kėdžių, įskaitant vaikiškas kėdutes“, priskiriamas prie 20 klasės pagal iš dalies pakeistos 1957 m. birželio 15 d. Nicos sutartį dėl tarptautinės prekių ir paslaugų klasifikacijos ženklų registravimo reikmėms. Minėtas ženklas, kurio registracijos numeris 0639972 (toliau – *Tripp Trapp* prekių ženklas), yra tokios formos:

10. Vokietijos įmonė *Hauck GmbH & Co. KG* (toliau – įmonė *Hauck*) vykdo vaikiškų prekių, taip pat dviejų vaikiškų kėdučių modelių, vadinamų „Alpha“ ir „Beta“, gamybos ir platinimo veiklą.

11. *Stokke A/S*, *Stokke Nederland BV*, Peter Opsvik ir *Peter Opsvik A/S* (toliau kartu – *Stokke* ir *Opsvik*) iškėlė *Rechtbank 's-Gravenhage* bylą įmonei *Hauck*, teigdami, kad kėdučių „Alpha“ ir „Beta“ pardavimu pažeidžiamos jų autorių teisės ir prekių ženklo *Tripp Trapp* registracijos suteikiamos teisės.

12. Įmonė *Hauck* pareiškė priešieškinį, reikalaujama, be kita ko, pripažinti prekių ženklo *Tripp Trapp* registraciją negaliojančia.

13. 2000 m. spalio 4 d. *Rechtbank's-Gravenhage* patenkino *Stokke* ir *Oppsvik* reikalavimą, paremtą autorių teisių pažeidimu. Be to, šis teismas pripažino įmonės *Hauck* priešieškinyje pateiktą reikalavimą pagrįstu, o prekių ženklo *Tripp Trapp* registraciją – negaliojančia.

14. Apeliacinėje byloje *Gerechtshof 's-Gravenhage* iš dalies panaikino minėtą sprendimą, be kita ko, jo dalį, susijusią su reikalavimu atlyginti žalą, patirtą dėl autorių teisių pažeidimo. Sprendimo dalis, kuria prekių ženklo registracija pripažinta negaliojančia, palikta nepakeista.

15. Kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimo, apeliaciniame procese *Stokke* ir *Oppsvik* teigė, kad pagrindinę kėdutės *Tripp Trapp* vertę lemia ne tiek jos formos patrauklumas, kiek jos funkcionalumas. Jie taip pat nurodė, kad, atsižvelgiant į vaikiškų kėdučių formų įvairovę, prekių ženklo *Tripp Trapp* apimamą formą lemia ne vien prekės pobūdis. O įmonė *Hauck* teigė, kad patraukli kėdutės *Tripp Trapp* forma daro įtaką esminei prekės vertei, be to, ši forma yra gana funkcionali, taigi, nulemta prekės pobūdžio.

16. Savo sprendime *Gerechtshof 's-Gravenhage*, be kitų dalykų, pripažino, kad nagrinėjama forma yra labai patraukli ir gerokai padidina kėdutės *Tripp Trapp* vertę. Ši kėdutė būtent dėl savo formos yra labai tinkama naudoti kaip kėdutė vaikams. Tai yra saugi, tvirta, patogi kėdutė, jos formą reikėtų laikyti ir „pedagogiška“, ir „ergonomiška“. Be to, kėdutės *Tripp Trapp* formą lemia nagrinėjamos prekės pobūdis. Taigi, vartotojas perka šią kėdutę dėl jos estetinių ir praktinių savybių. Galima daryti prielaidą, kad vartotojai ieško tokių konkuruojančių prekių savybių. Prekių ženklui, kurį, kaip ir prekių ženklo *Tripp Trapp* atveju, sudaro vien tik forma, kurios esminės savybės lemia nagrinėjamos prekės pobūdis, ir šios esminės savybės suteikia atitinkamai prekei didelę vertę, yra taikomos Beniliukso konvencijos 2.1 straipsnio 2 dalyje numatytos nuostatos dėl negaliojimo. Neturi reikšmės ir tai, kad minėtos prekės savybės gali būti gaunamos naudojant ir kitas formas.

17. Abi bylos šalys kasacine tvarka apskundė *Gerechtshof 's-Gravenhage* sprendimą *Hoge Raad*.

IV – Prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

18. Šiomis aplinkybėmis *Hoge Raad* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius klausimus:

- „1) a) Ar Direktyvos [89/104], kodifikuotos Direktyva [2008/95], 3 straipsnio 1 dalies e punkto [pirmoje įtraukoje] nurodyta kliūtis registruoti arba negaliojimo pagrindas, pagal kuriuos iš formos sudarytus erdvinius prekių ženklus nebūtinai turi sudaryti tik prekės forma, kurią nulemia pačios prekės rūšis, yra susijusi su forma, kuri būtina prekės funkcijai, o gal forma gali egzistuoti ir tuomet, kai prekė turi vieną ar kelias esmines praktines savybes, kurių vartotojas taip pat gali ieškoti konkurentų prekėse?
- b) Kaip turi būti aiškinama ši nuostata, jei nė viena iš šių alternatyvų nėra teisinga?
- 2) a) Ar Direktyvos [89/104], kodifikuotos Direktyva [2008/95], 3 straipsnio 1 dalies e punkto [trečioje įtraukoje] nurodyta kliūtis registruoti arba negaliojimo pagrindas, pagal kuriuos (erdvinius) prekių ženklus nebūtinai turi sudaryti tik forma, kuri suteikia prekei esminę vertę, yra tikslinės visuomenės sprendimo pirkti motyvai (arba motyvai)?

- b) Ar „forma, kuri suteikia prekei esminę vertę“⁴, kaip suprantama pagal šią nuostatą, egzistuoja tik tuomet, kai ši forma, palyginti su kitomis savybėmis (pavyzdžiui, vaikiškų kėdžių saugumas, patogumas ir tinkamumas), yra laikoma svarbiausia arba dominuojančia, o gal ji gali egzistuoti ir tuomet, kai prekė, be šių svarbiausių arba dominuojančių savybių, turi kitų, taip pat esminėmis laikytinų, savybių?
 - c) Ar atsakant į antrojo klausimo a ir b dalis yra reikšminga tikslinės visuomenės daugumos nuomonė, o gal teismas gali konstatuoti, kad nustatant, jog atitinkamą vertę galima laikyti „esmine“ pagal minėtą nuostatą, pakanka tik visuomenės dalies nuomonės?
 - d) Jeigu atsakymas į antrojo klausimo c dalį nebūtų teigiamas, kokie reikalavimai keliami nustatant atitinkamą visuomenę?
- 3) Ar Direktyvos [89/104], kodifikuotos Direktyva [2008/95], 3 straipsnio 1 dalies e punktas turi būti aiškinamas taip, kad jame nurodytas atsisakymo registruoti ir negaliojimo pagrindas yra ir tuomet, kai erdvinis prekių ženklas susideda iš žymens, kuriam gali būti taikoma [pirmoji įtrauka] ir kuris, be kita ko, patenka į [trečiosios įtraukos] taikymo sritį?“

19. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismui pateiktas 2013 m. balandžio 18 d.

20. Rašytines pastabas pateikė pagrindinės bylos šalys, taip pat Vokietijos Italijos, Lenkijos, Jungtinės Karalystės, Portugalijos vyriausybės ir Europos Komisija.

21. Minėtos šalys, išskyrus Italijos ir Portugalijos vyriausybes, taip pat dalyvavo teismo posėdyje, kuris buvo surengtas 2014 m. vasario 26 d.

V – Analizė

22. Kaip jau minėjau, be bendrųjų atsisakymo registruoti prekių ženklą arba registracijos pripažinimo negaliojančia pagrindų, Direktyvos 89/104 3 straipsnio 1 dalies e punkte numatyta speciali nuostata, susijusi vien su žymenimis, kuriuos sudaro atitinkamos prekės forma⁵.

23. Kurios nors iš 3 straipsnio 1 dalies e punkte išvardytų trijų sąlygų tenkinimas užkerta kelią prekių ženklo registracijai. Šios sąlygos yra būtinos tuo požiūriu, kad, skirtingai nuo direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b, c ir d punktuose numatytų registracijos kliūčių, jų negalima netaikyti remiantis tuo, kad konkretus prekių ženklas įgis vadinamąjį „antrinį skiriamąjį požymį“ (direktyvos 3 straipsnio 3 dalis)⁶.

4 — Reikia pažymėti, kad cituotas nuostatos fragmentas proceso kalba, kuriame kalbama apie „formą, kuri suteikia prekei esminę vertę“ (panašiai yra versijose vokiečių, ispanų, anglų, prancūzų ir kt. kalbomis), skiriasi nuo tos nuostatos teksto lenkų kalba, kuriame minima „forma, kuri reikšmingai padidina prekės vertę“ [„kształt zwiększający znacznie wartość towaru“]. Mano nuomone, šis skirtumas nesukelia šios nuostatos reikšmės supratimo skirtumų.

5 — Ši sąvoka apima trimates arba dvimates formas ir grafinius (vaizdinius) ženklus, vaizduojančius prekės formą, žr. Sprendimo *Philips*, C-299/99, EU:C:2002:377, 76 punktą. Tokia pati nuostata įtvirtinta 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 207/2009 dėl Bendrijos prekių ženklo (OL L 78, p. 1) 7 straipsnio 1 dalies e punkte, o prieš tai – 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo (OL L 11, 1994, p. 1) 7 straipsnio 1 dalies e punkte.

6 — Sprendimo *Philips*, EU:C:2002:377, 75 punktas ir Sprendimo *Benetton Group*, C-371/06, EU:C:2007:542, 25–27 punktai.

24. Teisingumo Teismas jau yra ne kartą aiškinęs direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto antrosios įtraukos sąlygą. Ji susijusi su neleidimu registruoti prekių ženklus, kuriuos sudaro vien „prekės forma, būtina techniniam rezultatui gauti“⁷. Tačiau šioje byloje Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti 3 straipsnio 1 dalies e punktą atsižvelgiant į šios nuostatos pirmojoje ir trečiojoje įtraukose esančias sąlygas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo prašymas taip pat susijęs su galimybe kumulatyviai taikyti abi šias sąlygas.

A – *Direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto „ratio legis“*

25. Teisingumo Teismas laikosi pozicijos, kad atskiras atsisakymo registruoti prekių ženklą ar registracijos pripažinimo negaliojančia sąlygas, nurodytas direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje, reikia aiškinti atsižvelgiant į bendrąjį interesą, kuriuo grindžiama kiekviena iš šių sąlygų⁸.

26. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką, susijusią su direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto antrąja įtrauka, bendrasis interesas, kuriuo grindžiama nagrinėjama nuostata, paremtas tuo, kad būtų neleista monopolizuoti kai kurių esminių prekės savybių, kurias lemia jos forma.

27. Teisingumo Teismo nuomone, 3 straipsnio 1 dalies e punkto antrąja įtrauka siekiama išvengti tokio atvejo, kai prekių ženklo registracija lemtų techninių sprendimų arba prekių naudojimo savybių, kurių vartotojas galėtų ieškoti konkuruojančiose prekėse, monopolio pripažinimą. Šia nuostata neleidžiama, kad prekių ženklo apsauga būtų sudaroma kliūtis, trukdanti konkurentams laisvai siūlyti prekes su tokiais pačiais techniniais sprendimais ar naudojimo savybėmis⁹.

28. Neabejoju, kad pirmiau apibūdintu tikslu grindžiamos visos trys direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkte numatytos sąlygos. Visos trys sąlygos skirtos tam, kad esminės atitinkamos prekės savybės, kurias atspindi jos forma, būtų viešai prieinamos.

29. Tačiau šis tikslas turi išsamesnį pateisinimą, susijusį su prekių ženklų apsaugos teisės vertybinėmis nuostatomis.

30. Prekių ženklas kaip nematerialusis turtas turi savybę lemti tai, kad visuomenė konkrečiai susieja prekę (ar paslaugą) su konkrečiu žymeniu¹⁰. Dėl to visuomenė gali susieti konkretų prekių ženklą su vienodo kokybės lygio prekių kilme. Prekių ženklas užtikrina perkamų prekių savybių vienodumą ir taip sumažina riziką, susijusią su ribota galimybe gauti informaciją, ir atitinkamos prekės paieškos sąnaudas. Taip prekių ženklų sistema padidinamas rinkos skaidrumas, panaikinant disbalansą tarp sudėtingų rinkodaros sąlygų ir ribotų vartotojo žinių apie šias sąlygas¹¹.

7 — Sprendimas *Philips*, EU:C:2002:377, ir Sprendimas *Lego Juris / VRDT*, C-48/09 P, EU:C:2010:516, taip pat Teisingumo Teismo sprendimas *Yoshida Metal Industry / VRDT – Pi-Design ir kt.* (Juodais skrituliais padengto trikampio paviršiaus atvaizdas), T-331/10, EU:T:2012:220, *Yoshida Metal Industry / VRDT – Pi-Design ir kt.* (Juodais skrituliais padengto paviršiaus atvaizdas), T-416/10, EU:T:2012:222, *Reddig / VRDT – Morleys* (Peilio rankena), T-164/11, EU:T:2012:443.

8 — Sprendimo *Windsurfing Chiemsee*, C-108/97 ir C-109/97, EU:C:1999:230, 25–27 punktai ir Sprendimo *Philips*, EU:C:2002:377, 77 punktą.

9 — Sprendimo *Windsurfing Chiemsee*, EU:C:1999:230, 25 punktą ir Sprendimo *Philips*, EU:C:2002:377, 78–79 punktai.

10 — Žr. R. Skubisz „Prawo z rejestracji znaku towarowego i jego ochrona. Studium z zakresu prawa polskiego na tle prawnoporównawczym“, Liublinas 1988, p. 15–18, 235–236; E. Wojcieszko-Głuszko „Pojęcie znaku towarowego, w: System prawa prywatnego, tom 14b – Prawo własności przemysłowej“, Varšuva, CH Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN 2012, p. 427–428.

11 — Žr. W. M. Landes, R. A. Posner „The Economic Structure of Intellectual Property Law“, Kembridžas, Harvard University Press 2003, p. 166–168; A. Griffiths „An Economic Perspective on Trade Mark Law“, Čeltnamas, Elgar Publishing 2011, p. 47–53, 157.

31. Dėl savo ekonominių funkcijų prekių ženklų apsaugos sistema yra būtinas elementas, padedantis ugdyti sąžiningą konkuravimą kainomis ir prekių kokybe¹². Reikėtų pažymėti, kad išimtinė teisė naudotis konkrečiu nematerialiuoju turtu, kuri yra būdinga bet kuriai intelektinės nuosavybės teisei, prekių ženklų srityje paprastai nereiškia konkurencijos ribojimo. Išimtinė teisė naudoti konkretų žymenį (prekių ženklą) neriboja konkurentų laisvės siūlyti prekes. Jie gali nevaržomai rinktis iš galimų žymenų (prekių ženklų), kurių skaičius iš esmės yra neribotas.

32. Vis dėlto kai kuriais atvejais išimtinių teisių į prekių ženklą buvimas gali trukdyti konkurencijai.

33. Direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto nuostata siekiama išvengti tokio atvejo, kai formos registracija, išlaikant išimtinę teisę į esmines prekės savybes, turinčias didelę reikšmę veiksmingai konkurencijai atitinkamoje rinkoje, leistų įgyti nesąžiningą konkurencinį pranašumą. Taip būtų pakenkta prekių ženklų apsaugos sistemos egzistavimo tikslui.

34. Tokio prekių ženklų apsaugos sistemos panaudojimo pavyzdys (nors jis nėra vienintelis) yra apsaugos, grindžiamos prekių ženklo registracija, ir apsaugos, grindžiamos kitomis intelektinės nuosavybės teisėmis, kumuliacija. Norėčiau aiškiai pabrėžti, kad toks apsaugos kumuliacija Sąjungos teisėje iš esmės yra leidžiamas. Pavyzdžiui, įregistravus pramoninį dizainą neatmetama galimybė suteikti teisę į tos pačios erdvinės formos kaip prekių ženklo apsaugą, jeigu, aišku, yra tenkinamos ženklo registracijos sąlygos¹³.

35. Vis dėlto reikėtų nepamiršti, kad prekių ženklų apsaugos sistemos tikslas, kuriuo siekiama sudaryti sąlygas sąžiningai konkurencijai, didinant rinkos skaidrumą, skiriasi nuo tikslų, kurie yra kai kurių kitų intelektinės nuosavybės teisių apsaugos pagrindas, ir, paprastai tariant, yra skirti inovacijoms ir kūrybiškumui remti.

36. Šie skirtingi tikslai paaiškina, kodėl prekių ženklo registracijos suteikiama apsauga yra neterminuota, o kitų intelektinės nuosavybės teisių apsaugai teisės aktų leidėjas nustatė apibrėžtą terminą. Šis apribojimas nustatytas įvertinus, viena vertus, viešąjį interesą, grindžiamą inovatyvumo ir kūrybiškumo apsauga, ir, kita vertus, ekonominį interesą, kuris grindžiamas galimybe naudotis intelektualiais kitų asmenų laimėjimais siekiant remti tolesnę socialinę ir ūkio raidą.

37. Jeigu prekių ženklų teisė būtų naudojama tam, kad išimtinumas apimtų ir nematerialųjį turtą, kuris yra saugomas remiantis kitomis intelektinės nuosavybės teisėmis, išnykus tokioms teisėms galėtų būti sutrikdyta interesų pusiausvyra, kurią teisės aktų leidėjas įtvirtino, be kita ko, apribodamas tų kitų teisių apsaugos terminą.

38. Nagrinėjamas klausimas konkrečiose teisinėse sistemose yra reguliuojamas įvairiai¹⁴. Sąjungos teisės aktų leidėjas jį sureguliuojo nustatęs norminius kriterijus, kurie gali būti absoliuti kliūtis įregistruoti iš prekės formos susidedantį ženklą.

12 — Žr. panašaus Sprendimo *Lego Juris / VRDT*, EU:C:2010:516, 38 punktą ir Sprendimo *Pi-Design ir kt. / Yoshida Metal Industry*, C-337/12 P–C-340/12 P, EU:C:2014:129, 42 punktą.

13 — Tai, be kita ko, matyti iš 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos (OL L 289, p. 28; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 21 t., p. 120) 16 straipsnio. Žr. J. Szwaja, E. Wojcieszko-Głuszko, I. B. Mika „Kumulacja i kolizja praw własności przemysłowej (na przykładzie wzorów przemysłowych i znaków towarowych)“, *Kwartalnik Prawa Prywatnego*, 2001, 2 t., p. 343.

14 — Pagal Jungtinių Amerikos Valstijų federalinę teisę su šiuo klausimu taip pat susijusi vadinamoji „funkcionalumo koncepcija“ (angl. „functionality doctrine“), išplėtotą teismų praktikoje, o vėliau kodifikuota įstatymu; žr. A. Horton „Designs, shapes and colours: a comparison of trade mark law in the United Kingdom and the United States“, *European intellectual property review*, 1989, t. 11, p. 311.

39. Taigi, šie kriterijai, įtvirtinti direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkte, neleidžia naudotis prekių ženklų teise jos neatitinkančiu tikslu. Jais siekiama apsaugoti sąžiningą konkurenciją, neleidžiant monopolizuoti esminių konkrečios prekės savybių, turinčių esminę reikšmę veiksmingos konkurencijos atitinkamoje rinkoje požiūriu. Jais taip pat siekiama užtikrinti interesų pusiausvyrą, kurią teisės aktų leidėjas įtvirtino, apribodamas kai kurių kitų intelektualinės nuosavybės teisių apsaugos laiką.

40. Remdamasis tuo, kas išdėstyta pirmiau, toliau analizuosiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimus.

B – *Direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmosios įtraukos aiškinimas (pirmasis prejudicinis klausimas)*

41. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti sąvoką „forma, kurią nulemia pačių prekių rūšis“.

42. Atsižvelgiant į šio klausimo kontekstą, iš *Hoge Raad* sprendimo matyti, kad minėtos vaikiškos kėdutės formos savybės bent iš dalies yra nulemtos jos naudojimo savybių, t. y. saugumo, patogumo ir patikimumo. Ši kėdutė taip pat turi „pedagoginių ir ergonominių“ savybių.

43. *Stokke* ir *Opsvik* pagrindinėje byloje teigia, kad minėtos kėdutės savybių nepakanka, kad būtų galima teigti, jog egzistuoja registracijos kliūtis, susijusi su forma, kurią lemia prekės rūšis (3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmoji įtrauka). *Stokke* ir *Opsvik* nuomone, ši kliūtis susijusi su prekėmis, kurių forma yra nulemta iš anksto ir kurios neturi kitų formų.

44. Kaip minėjau, Teisingumo Teismas dar neturėjo progos pateikti 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmosios įtraukos aiškinimo¹⁵.

45. Pirmiausia norėčiau pabrėžti, kad yra du būdai aiškinti šią nuostatą, kurie atspindėti ir šio dalyko literatūroje, ir bylos dalyvių pastabose.

46. Pagal pirmą siauresnę požiūrį sąvoka „forma, kurią nulemia pačių prekių rūšis“ susijusi su forma, kurią neatsiejamai lemia konkrečios prekės pobūdis, taigi kuri nepalieka jokios galimybės gamintojui individualiai prie jos prisidėti¹⁶. Šiuo aiškinimu nagrinėjamos registracijos sąlygos taikymo sritis apribojama prekėmis, kurios neturi alternatyvių formų, taigi natūraliomis prekėmis (klasikinis šios sąlygos taikymo pavyzdys yra neleidimas įregistruoti „banano formą bananams“) ir gaminiais, kurių formos savybės yra reglamentuotos (pavyzdžiui, regbio kamuolys).

47. Toks požiūris, atrodo, vyrauja Vidaus rinkos derinimo tarnybos (prekių ženkams ir pramoniniam dizainui) (toliau – VRDT) administracinėje praktikoje, susijusioje su Bendrijos prekių ženklų¹⁷.

15 — Dėl Reglamento Nr. 40/94 7 straipsnio 1 dalies e punkto i papunkčio žr. Sprendimo *Procter & Gamble / VRDT (Muilo forma)*, T-122/99, EU:T:2000:39, 55 punktą.

16 — Šioje byloje tokia pozicija matyti iš *Stokke* ir *Opsvik* pastabų pagrindinėje byloje, taip pat iš Italijos ir Portugalijos vyriausybės ir Komisijos pastabų.

17 — Žr. VRDT procedūrų gairių, kurios neseniai patvirtintos 2013 m. gruodžio 4 d. VRDT pirmininko sprendimu Nr. EX-13-5 (toliau – VRDT gairės), B dalies 4 skirsnio (Absoliučios atsisakymo registruoti sąlygos) 2.5.2 punktas. Taip pat žr. A. Folliard-Monguiral, D. Rogers „The protection of shapes by the Community trade mark“, *European intellectual property review*, 2003, t. 25, p. 173.

48. Pagal kitą požiūrį, grindžiamą plačiu aiškinimu, nagrinėjama sąlyga įvairių prekių atžvilgiu apima labiausiai pripažintą formą, geriausiai išreiškiančią konkrečios prekės esmę¹⁸. Tai tipiški konkrečios semantinės kategorijos žymenys, kitaip tariant, žymenys, kurie siejami su tuo, kaip visuomenė įsivaizduoja esmines konkrečios prekės savybes. Registracijos draudimas būtų taikomas tik atitinkamos prekės rūšinėms (bendrosioms) savybėms, kurias lemia jos funkcija. Registracijos draudimas nebūtų taikomas atskiroms atitinkamos prekės savybėms ir toms savybėms, kurias lemia konkretus šios prekės naudojimas¹⁹.

49. Atsižvelgiant į šį antrąjį požiūrį, nebūtų leidžiama registruoti formos, kurią sudaro vien įprastai pripažįstamos šios prekės savybės, pavyzdžiui, kaip per posėdį nurodė Jungtinės Karalystės vyriausybė ir kaip neretai nurodoma doktrinoje, šešiakampio formos – plytai, indo su snapeliu, dangteliu ir rankenėle – arbatinukui arba šakutės smaigalių formos – šakutei.

50. Mano įsitikinimu, pirma, nors siauras požiūris ir yra galimas aiškinant nuostatą pažodžiui, jis nėra tinkamas, atsižvelgiant į nuostatos *rationis legis*.

51. Visų pirma, laikantis pirmojo požiūrio, gali būti paneigta direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmosios įtraukos sąlygos esmė. Sunku įsivaizduoti protingą teisės aktų leidėją, kuris numatytų taip siaurai taikomą registracijos kliūtį, iš esmės apimančią gamtos sukurtas ar norminiu būdu suvienodintas formas. Laikantis tokio siauro požiūrio, minėtas kriterijus atrodo nereikalingas, nes tokios formos akivaizdžiai neturi skiriamąjį požymį ir negali jo įgyti dėl naudojimo. Jų registracija ir taip būtų neįmanoma pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b ir c punktus, o 3 straipsnio 3 dalis niekada nebūtų joms taikoma.

52. Be to, taip siaurai aiškinama ši nuostata ne tik netektų savo norminės reikšmės, bet ir prieštarautų teiginiui, kad trimis direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto kriterijais siekiama bendro tikslo²⁰.

53. Prieš darydamas išvadą dėl 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmosios įtraukos aiškinimo, norėčiau pasiremti Teisingumo Teismo praktika, susijusia su šios nuostatos antrąja įtrauka. Norėčiau priminti, kad joje draudžiama registruoti „formas, būtinas techniniam rezultatui gauti“. Sprendime *Philips* Teisingumo Teismas pripažino, kad šioje nuostatoje kalbama apie formas, kurių *pagrindinės savybės* (išskirta mano) atlieka techninę funkciją. Išskirtinumo, kuris būdingas prekių ženklo apsaugai, nustatymas negali neleisti konkurentams siūlyti tą pačią techninę funkciją atliekančių prekių. Be to, tai negali sudaryti kliūtis, kuria būtų ribojama konkurentų galimybė pasirinkti sprendimą, kuris leistų užtikrinti konkrečią techninę funkciją. Jeigu esmines funkcines prekės formos savybes lemia tik techninis rezultatas, pagal 3 straipsnio 1 dalies e punkto antrąją įtrauką negalima registruoti žymens, kurį sudaro ši forma, net jei atitinkamas techninis rezultatas gali būti pasiektas pasitelkus kitas formas²¹.

54. Mano nuomone, pirmiau pateiktas argumentavimas, atsižvelgiant į tai, kad sutampa direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkte numatytų trijų kriterijų pagrindą sudarančios prielaidos, taip pat taikomas kriterijui, pagal kurį negalima registruoti žymens, kurį sudaro vien „forma, kurią nulemia pačios prekės rūšis“.

18 — Ši pozicija matyti iš įmonės *Hauck* pastabų, taip pat su kai kuriomis išlygomis iš Vokietijos, Lenkijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybų pastabų.

19 — Žr. H. Fezer, „MarkenG § 3“, H. Fezer (leid.), *Markenrecht*, 4 leid., Miunchenas, Beck 2009, 663 punktas; G. Eisenführ, „Art 7“, G. Eisenführ, D. Schennen (leid.) „Gemeinschaftsmarkenverordnung“, 3 leid., Kelnas, Wolters Kluwer 2010, 197 punktas; taip pat A. Firth, E. Gredley, S. Maniatis „Shapes as trade marks: public policy, functional considerations and consumer perception“, *European intellectual property review*, 2001, t. 23, p. 92.

20 — Šioje byloje Komisija remiasi, mano nuomone, klaidinga prielaida, kad atsisakymo registruoti sąlyga, apibrėžta nagrinėjamos nuostatos pirmojoje įtraukoje, yra kitokio pobūdžio nei dvejose likusiose įtraukose, t. y. antrojoje ir trečiojoje, apibrėžtos sąlygos. Komisijos nuomone, ši sąlyga susijusi ne su kai kurių esminių prekės savybių monopolizavimu, bet ja siekiama neleisti, kad dėl pačios prekės susidarytų „natūralus monopolis“ – atvejis, kai, vienam subjektui rezervavus vienintelę galimą prekės formą, būtų neįmanoma jokia konkurencija.

21 — Sprendimo *Philips*, EU:C:2002:377, 79 ir 83 punktai.

55. Atsižvelgdamas į tai, kas nurodyta, laikaisi nuomonės, kad pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmąją įtrauką neleidžiama registruoti formos, kurios visas esmines savybes lemia konkrečios prekės pobūdis, taigi, šios prekės atliekama naudojimo funkcija.

56. Manau, šiuo atveju reikia atsižvelgti į tokią aplinkybę. Kai kurios formos savybės turi ypatingą reikšmę konkrečios prekės atliekamai funkcijai. Tai gali būti ir tokios formos savybės, kurias sunku laikyti būtinomis „techniniam rezultatui“ gauti, kaip tai suprantama pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto antrąją įtrauką.

57. Kadangi kalbama apie tokias savybes, kurios turi esminę reikšmę konkrečios prekės funkcijai, tai neabejotinai esama ir tokių savybių, kurių vartotojas gali ieškoti konkuruojančiose prekėse. Ekonominiu požiūriu tai tokios formos savybės, kurios neturi tinkamo lygiaverčio pakaitalo (pasizymi idealiu pakeičiamumu).

58. Tokias savybes rezervavus vieno ūkio subjekto naudai konkuruojančioms įmonėms taptų sunkiau savo prekėms suteikti formą, kuri būtų taip pat tinkama naudoti. Taip prekių ženklo savininkas įgytų reikšmingą pranašumą, neigiamai veikiančią konkurencijos struktūrą atitinkamoje rinkoje.

59. Atsižvelgdamas į pateiktus svarstymus neabejoju, kad direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmoji įtrauka akivaizdžiai neleidžia registruoti formų, kurių esmines savybes lemia konkrečios prekės funkcija. Kaip pavyzdį būtų galima pateikti stalo koją kartu su horizontalia plokštuma arba šlepečių ortopedinės formos padą su raidės V formos dirželiu. Ši nuostata gali turėti didelę reikšmę taip pat svarstant galimybę registruoti ženklus, kuriuos sudaro sudėtingesnių gaminių formos, pavyzdžiui, laivo korpuso arba lėktuvo sraigto forma.

60. Be to, reikia atsižvelgti į aplinkybę, kad dėl direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b, c ir d punktuose įtvirtintų registracijos kliūčių teisės aktų leidėjas numatė, kad žymenys gali įgyti antrinį skiriamąjį požymį dėl naudojimo, kaip tai suprantama pagal direktyvos 3 straipsnio 3 dalį.

61. Tačiau remiantis 3 straipsnio 3 dalimi negalima atsisakyti taikyti registracijos kliūtį, apie kurią kalbama direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmojoje įtraukoje. Taigi, rėmimasis tokia kliūtimi reiškia, kad konkrečios formos registracija yra visiškai negalima. Šis teiginys atitinka nagrinėjamos nuostatos tikslą, nes ja siekiama, kad pagrindinės formos savybės, turinčios esminę reikšmę konkrečios prekės funkcijai, negalėtų būti monopolizuotos įrodžius antrinį skiriamąjį požymį.

62. Aiškinant direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmąją įtrauką derėtų papildomai atsižvelgti į aplinkybę, kuri taip pat reikšminga šios nuostatos antrosios įtraukos atveju, kad įregistravus prekių ženklą, kurį sudaro prekės forma, gali tapti neįmanoma naudoti ne tik šią formą, bet ir panašias į ją formas. Jeigu žymuo būtų įregistruotas kaip forma, kurią sudarytų vien konkrečios prekės pobūdžio nulemtos savybės, daug pakaitinių formų galėtų tapti neprieinamos konkurentams²².

63. Šis argumentas yra ypač reikšmingas kalbant apie vartojimo prekių formas, kada kūrybiškumas ribojamas būtinybe užtikrinti funkcinį rezultatą. Ši aplinkybė pateisina draudimą registruoti tokias formas, kurių esmines savybes lemia vien konkrečios prekės naudojimo funkcijos.

64. Mano supratimu, sąlyga, pagal kurią registracija negalima pagal 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmąją įtrauką, netaikoma formoms, kurios, be tokių rūšinių (bendrųjų) funkcinių savybių, turi ir kitų esminių savybių. Vis dėlto šių savybių negali lemti tiesiog tam tikros prekės funkcija, jos turi būti tik konkretaus šios funkcijos panaudojimo išraiška. Toks konkretus panaudojimas gali būti, pavyzdžiui, pasakų personažo formos dantų šepetėlio kotelis arba rezonansinės gitaros dėklas, išpjautas kitokios formos, nei visuotinai įsivaizduojama šio instrumento forma.

22 — Dėl Reglamento Nr. 40/94 7 straipsnio 1 dalies e punkto ii papunkčio žr. Sprendimo *Lego Juris / VRDT*, EU:C:2010:516, 56 punktą.

65. Atsižvelgdamas į pateiktus svarstymus, manau, į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmojo klausimo a dalį reikia atsakyti taip: direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmoji įtrauka taikoma formai, kurios visas esmines savybes lemia konkrečios prekės pobūdis, ir šiuo atveju neturi reikšmės tai, kad ši prekė gali turėti ir kitą – alternatyvią formą.

66. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmojo klausimo b dalį atsakyti nereikia.

C – Direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečiosios įtraukos aiškinimas (antrasis klausimas)

67. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimus dėl atsisakymo registruoti ženklą pagrindo, susijusio su „prekėms esminę vertę suteikiančia forma“.

68. Kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą priėmusio teismo nutarties, *Stokke* ir *Opsvik* pagrindinėje byloje ginčija *Gerechthof 's-Gravenhage* išvadą, pagal kurią nagrinėjama forma patenka į registracijos kliūties taikymo sritį dėl to, kad ši forma yra labai patraukli ir suteikia vaikiškai kėdutei *Tripp Trapp* didelę vertę. Visų pirma jie teigia, kad vartotojai perka *Tripp Trapp* pirmiausia atsižvelgdami į tai, kad tai yra patikima, saugi, funkcionali ir ergonomiška kėdutė. Be to, nors šios kėdutės dizainas ir turi įtakos jos vertei, jis nėra pagrindinė jos pirkimo priežastis.

69. Iš pradžių norėčiau pažymėti, kad direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečioji įtrauka nėra suformuluota skaidriai. Tai liudija dideli jos aiškinimo skirtumai²³.

70. Man susidaro įspūdis, kad visi doktrinoje ir teismų praktikoje svarstomi direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečiosios įtraukos suvokimo būdai paremti panašiomis teleologinėmis prielaidomis. Tie svarstymai grindžiami prielaida, kad draudimo registruoti formas, dėl kurių reikšmingai padidėja prekės vertė, tikslas yra prekių ženklų apsaugos ir kito nematerialaus turto (kuris yra saugomas pagal pramoninio dizaino arba autorių teisę) apsaugos atskyrimas. Taigi aiškinant nagrinėjamą nuostatą reikia siekti atmesti toki atvejį, kai prekių ženklų teise būtų naudojamosi siekiant tik tokių tikslų, kuriems įgyvendinti yra skirtos kitos intelektinės nuosavybės teisės²⁴.

71. Vis dėlto, laikantis panašių teleologinių prielaidų, direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečioji įtrauka nebūtų suprantama vienodai.

72. Šiuo atžvilgu galima būtų nurodyti dvi pagrindines aiškinimo kryptis. Pirmoji yra susijusi su Vokietijos teismų praktika, o antroji – su VRDT apeliacinių tarybų ir Europos Sąjungos teismo praktika.

73. Atsižvelgiant į *Bundesgerichtshof*²⁵ (Vokietijos Aukščiausiasis Federalinis Teismas) praktiką ir Vokietijos doktriną²⁶, pagal nagrinėjamą nuostatą neleidžiama registruoti formų, kurių atveju prekės estetiškoji vertė, išreikšta jos forma, yra tokia svarbi, kad netenka reikšmės pagrindinė prekių ženklo funkcija nurodyti apibrėžtą kilmę. Vis dėlto, jeigu prekybos požiūriu konkrečią prekę sudaro ne tik pati estetiškoji forma ir ši forma tėra visos prekės „elementas“, o jos naudojimo funkciją ar paskirtį lemia kitos savybės, tuomet registruoti tokią formą leidžiama.

23 — Pavyzdžiui, tyrimo, kurį Komisijos užsakymu atliko Max Planck intelektinės nuosavybės ir konkurencijos teisės institutas, autoriai pažymi, kad šios nuostatos *ratio legis* yra neaiški, ir siūlo šią nuostatą panaikinti arba pakeisti, žr. *Study of the overall functioning of the European trade mark system*, Miunchenas 2011, 2.32–2.33 punktai, p. 72–73 (skelbiama adresu http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/tm/index_en.htm). Vis dėlto pagal dabartinį siūlymą atnaujinti direktyvą šios nuostatos formuluotė išliko nepakeista (2013 m. kovo 27 d. COM(2013)162).

24 — Žr. generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomero išvados byloje *Philips*, C-299/99, EU:C:2001:52, 30 ir 31 punktus.

25 — Žr. 2007 m. gegužės 24 d. Sprendimo „Fronthaube“ (I ZB 37/04) BGH GRUR 2008, 71, 23 punktą. Šiuo atveju *Bundesgerichtshof* rėmėsi šeštojo dešimtmečio teismų praktika: 1952 m. sausio 22 d. Sprendimu „Hummelfiguren“ (I ZR 68/51), BGHZ 5, 1, ir 1958 m. gruodžio 9 d. Sprendimu „Rosenthal-Vase“ (I ZR 112/57), BGHZ 29, 62, 64.

26 — Žr. H. Fezer, *op. cit.* (nurodytas 19 išnašoje), 696 punktas, ir G. Eisenführ, *op. cit.* (nurodytas 19 išnašoje), 201 punktas.

74. Atsižvelgiant į tokį aiškinimą, nagrinėjama registracijos kliūtis visų pirma susijusi su meno ir taikomojo meno kūriniais, taip pat gaminiiais, atliekančiais tik dekoracinę funkciją. Tačiau neatmetama galimybė registruoti prekių formas, kurios turi ne tik dekoracinę funkciją, bet ir kitas naudojimo funkcijas, pavyzdžiui, kėdė arba fotelis²⁷.

75. Kitokios pozicijos laikomasi VRDT praktikoje, kuri patvirtinta ES Bendrojo Teismo sprendimu *Bang & Olufsen / VRDT* (garsiakalbio forma)²⁸.

76. Atsižvelgiant į šį sprendimą, tai, kad forma suteikia prekei esminę vertę, nereiškia, kad didelės vertės šiai prekei negali suteikti ir kitos jos savybės, pavyzdžiui, garsiakalbio atveju techninės savybės. Kitaip tariant, vien tai, kad konkrečios prekės dizainas yra labai reikšmingas dalykas vartotojo požiūriu, rodo, kad forma suteikia prekei esminę vertę. Neturi reikšmės ir tai, kad vartotojas atsižvelgia ir į kitas konkrečios prekės savybes²⁹. Atrodo, kad toks aiškinimas yra nuosekliai taikomas VRDT praktikoje³⁰.

77. Atsižvelgiant į šią pirmąją teismų praktikos kryptį, pirmiausia formuluojamą Vokietijos teismų, trečiojoje įtraukoje apibrėžta sąlyga taikoma tik tokiais atvejais, kai konkrečios formos estetinės savybės yra tokios svarbios, kad praranda reikšmę pagrindinė prekių ženklo funkcija. Taip yra tuo atveju, kai konkrečios prekės ekonominė vertė grindžiama vien dizainu, kaip yra taikomojo meno kūriniių arba kai kurių kolekciniių gaminiiių atveju.

78. Toks požiūris man kelia abejonių. Aišku, sutinku, kad meno kūrinio, taip pat ir taikomojo meno kūrinio forma dėl savo pobūdžio negali atlikti to kūrinio prekių ženklo funkcijos. Vis dėlto manau, jog tai, kad konkreti forma yra tik estetiškas elementas ir todėl negali būti prekių ženklas, nėra vienintelis atvejis, kurį apima šios nuostatos hipotezė. Todėl man sunku sutikti su pagrindine tokio požiūrio mintimi, pagal kurią sąvoka „prekėms esminę vertę suteikianti forma“ apima tik tuos atvejus, kai ekonominę prekės vertę lemia vien jos estetinė forma.

79. Manau, šią nuostatą reikia aiškinti siekiant suteikti jai reikšmę, kuri atitiktų direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto bendrąjį tikslą. Šia nuostata siekiama, kad prekių ženklo apsauga nebūtų naudojama kitu tikslu nei tas, kurio siekiant ji nustatyta, visų pirma, kad ja nebūtų naudojama siekiant įgyti nesąžiningą pranašumą rinkoje, atsiradusį ne dėl konkuravimo kainomis ir kokybe.

80. Mano supratimu, direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečiojoje įtraukoje esančia sąlyga siekiama neleisti monopolizuoti tokių išorinių konkrečios prekės savybių, kurios neatlieka nei techninės, nei vartojimo funkcijos ir kurios reikšmingai padidina prekės patrauklumą ir turi didelę įtaką vartotojų pasirinkimui.

81. Laikantis tokio aiškinimo, šios nuostatos trečiojoje įtraukoje apibrėžtos sąlygos taikymo sritis apima ne vien meno ar taikomojo meno kūrinius. Ji apima ir visus kitus vartoti skirtus daiktus, kurių dizainas yra vienas iš esminių dalykų, lemiančių jų patrauklumą, o kartu ir konkrečios prekės sėkmę rinkoje.

27 — Žr., pvz., 2011 m. birželio 8 d. Vokietijos *Bundespatentgericht* sprendimą „Barcelona – Sessel“ (26 W (pat) 93/08), susijusį su vadinamąja Barselonos kėde, kurią suprojektavo garsus vokiečių architektas Ludwig Mies van der Rohe. Vokietijos teismas pripažino, kad nagrinėjama forma neatitinka negaliojimo sąlygos, susijusios su forma, suteikiančia prekei esminę vertę, nes pagrindinė jos paskirtis ir naudojimo funkcija yra baldo, skirto sėdėti („Sitzmöbel“), kuris, be estetinių dalykų, turi atitikti ir ergonomiškumo reikalavimus.

28 — Sprendimas T-508/08, EU:T:2011:575. Šis sprendimas buvo susijęs su skundu dėl 2008 m. spalio 10 d. VRDT pirmosios apeliacinės tarybos sprendimo (byla R 497/2005-1).

29 — Dėl Reglamento Nr. 40/94 7 straipsnio 1 dalies e punkto iii papunkčio žr. Sprendimo *Bang & Olufsen / VRDT* (garsiakalbio forma), EU:T:2011:575, 73 ir 77 punktus. Doktrinoje taip pat pritariama platesnei pozicijai, apimančiai ne vien dekoracinę funkciją turinčius gaminius, žr. A. Folliard-Monguiral, D. Rogers, *op. cit.* (nurodytas 17 išnašoje), p. 175; A. Firth, E. Gredley, S. Maniatis, *op. cit.* (nurodytas 19 išnašoje), p. 94.

30 — Plg. VRDT apeliacinių tarybų sprendimus, susijusius su kėdės „Alu-Chair“, kurią suprojektavo amerikiečių architektai Charles ir Ray Eames, forma (2010 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje R 486/2010-2), taip pat su deimanto formos buteliu, kurį suprojektavo egiptiečių dizaineris Karim Rashid (2013 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje R 1313/2012-1), taip pat VRDT gairių B dalies 4 skirsnio 2.5.4 punktą.

82. Reikia pažymėti, kad turiu omenyje ne tik kai kurių kategorijų prekes, kurios apskritai yra perkamos dėl savo estetiškos formos, kaip yra papuošalų ar papuoštų stalo įrankių atveju.

83. Manau, nagrinėjama nuostata yra susijusi ir su tokiomis prekėmis, kurios apskritai nelaikomos dekoracinę funkciją atliekančiais daiktais, tačiau kurių formos estetika turi esminę reikšmę tam tikrame apibrėžtame rinkos segmente, kaip yra dizainerių baldų atveju.

84. Garsiakalbio tikrai niekas neperka vien todėl, kad pastatytų jį į kampaną kaip interjero puošybos elementą. Vis dėlto tam tikrame rinkos segmente garsiakalbių forma neabejotinai lemia jų patrauklumą.

85. Mano siūlomą nagrinėjamos nuostatos aiškinimu atsižvelgiama į tai, kad atitinkama prekė gali atlikti įvairias funkcijas. Nekelia abejonių tai, kad, be savo pirminės naudojimo funkcijos (pavyzdžiui, garsiakalbis kaip muzikos klausymosi įrenginys), prekė gali tenkinti ir kitus vartotojo poreikius. Galima būtų įsivaizduoti, kad esminę prekės vertę lemia ne tik jos savybės, leidžiančios realizuoti vartojimo funkciją, bet ir jos estetiškos savybės (pavyzdžiui, garsiakalbis gali atlikti ir dekoracinę funkciją). Mano įsitikinimu, dėl to, kad konkreti prekė, be estetiškos funkcijos, atlieka dar ir praktinę funkciją, nederėtų atmesti direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečiosios įtraukos taikymo galimybes. Manau, taip yra kai kurių dizainerių prekių atveju, kai estetiškos formos savybės yra pagrindinis arba bent jau vienas iš pagrindinių vartotojo motyvų priimant sprendimą įsigyti prekę.

86. Vis dėlto reikėtų atskirai išnagrinėti klausimą, į kokias faktines aplinkybes reikia atsižvelgti siekiant įrodyti, kad konkreti prekės forma suteikia jai „esminę vertę“ (antrojo klausimo a, c ir d dalys).

87. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas visų pirma susijęs su galima būtinybe atsižvelgti į tai, kaip konkrečią formą vertina tiksliniai vartotojai.

88. Pirmiausia norėčiau pažymėti, kad direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje esančias atsisakymo registruoti sąlygas galima supaprastintai suskirstyti į dvi grupes. Pirmą, tai tokios sąlygos, pagal kurias draudimas registruoti yra vertinamas vartotojo požiūriu, nes jos susijusios su žymenimis, neatitinkančiais atpažįstamumo kriterijaus, negalinčiais vartotojui nurodyti prekės kilmės arba galinčiais jį suklaidinti (b ir g punktai). Antra, tai tokios sąlygos, kuriomis taip pat siekiama apsaugoti konkuruojančias įmones, nes jų tikslas yra išlaikyti kai kuriuos žymenis viešai prieinamus (c ir e punktai).

89. Analizuojant šį žymenį atitikties pirmajai sąlygų grupei požiūriu, neišvengiamai būtina atsižvelgti į tai, kaip žymenį suvokia tikslinė visuomenė³¹. Antrosios sąlygų grupės atveju konkretaus žymens suvokimo būdą reikia įvertinti platesniame kontekste. Būtina atsižvelgti ir į tai, kaip konkretų žymenį suvokia prekės pirkėjai, ir į ekonominius padarinius, kurių kiltų, jeigu konkretus žymuo būtų rezervuotas vienai įmonei. Kitaip tariant, reikia apsvarstyti, ar žymens registracija neigiamai nepaveiks galimybes pateikti rinkai konkuruojančias prekes.

90. Aiškindamas analogišką direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto antrajai įtraukai nuostatą, Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad tai, kaip vidutinis vartotojas suvokia žymenį, nėra lemiamas dalykas ir gali nebent būti vertinimo elementas, padėsiantis atitinkamai institucijai nustatyti esmines konkretaus žymens savybes³².

91. Manau, panašūs argumentai gali būti taikomi aiškinant direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečiąją įtrauką.

31 — Sprendimo *Koninklijke KPN Nederland*, C-363/99, EU:C:2004:86, 34 ir 56 punktai ir Sprendimo *Deutsche SiSi-Werke / VRDT*, C-173/04 P, EU:C:2006:20, 60–63 punktai.

32 — Dėl Reglamento Nr. 40/94 7 straipsnio 1 dalies e punkto ii papunkčio žr. Sprendimo *Lego Juris / VRDT*, C-48/09 P, EU:C:2010:516, 76 punktą. Be to, dėl tos pačios nuostatos iii papunkčio taip pat žr. Sprendimo *Bang & Olufsen / VRDT* (garsiakalbio forma), EU:T:2011:575, 72 punktą.

92. Neatmetu galimybės, kad, taikant direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečiąją įtrauką, atitinkamas vartotojo suvokimo būdas gali turėti didesnę reikšmę nei taikant tos pačios nuostatos antrąją įtrauką. Kitaip nei formų, kurios yra būtinos techniniam rezultatui gauti (antroji įtrauka), atveju vertinimas, ar konkreti forma suteikia prekei esminę vertę (trečioji įtrauka), pavyzdžiui, dėl estetiškių formos savybių, verčia atsižvelgti į vidutinio vartotojo požiūrį.

93. Vis dėlto, kaip pažymėjau šios išvados 89 punkte, tai, kaip vartotojas suvokia konkrečią formą, nėra lemiamas vertinimo kriterijus. Tai yra viena iš daugelio objektyvių faktinių aplinkybių, turinčių įrodyti, kad estetiškos konkrečios formos savybės turi didelę įtaką prekės patrauklumui, kad jų rezervavimas vienai įmonei pakenktų konkurencijos sąlygoms atitinkamoje rinkoje. Kitos tokios aplinkybės yra, pavyzdžiui, nagrinėjamos prekių kategorijos pobūdis, konkrečios formos meninė vertė, jos išskirtinumas iš kitų toje rinkoje paprastai naudojamų formų, didelis kainos skirtumas, palyginti su konkuruojančiais gaminiais, turinčiais panašių savybių, gamintojo sukurta reklaminė strategija, kuria pabrėžiamos daugiausia estetiškos konkrečios prekės savybės³³.

94. Atsižvelgdamas į pateiktus svarstymus, manau, siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo antrojo klausimo b dalį, reikia pripažinti, kad „esminę vertę prekėms suteikianti forma“ pagal 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečiąją įtrauką reiškia formą, kurios estetiškos savybės yra vienas iš pagrindinių elementų, lemiančių konkrečios prekės rinkos vertę, ir kartu yra vienas iš pagrindinių vartotojo sprendimo įsigyti prekę motyvų. Vadovaujantis tokiu aiškinimu neatmetama, kad prekė gali turėti kitų vartotojui svarbių savybių.

95. Kalbant apie antrojo klausimo a, c ir d dalyse iškeltas problemas, reikia pripažinti, kad vidutinio vartotojo suvokimas yra viena iš būtinų aplinkybių, į kurią reikia atsižvelgti atliekant šio atsisakymo registruoti pagrindo analizę, greta tokių aplinkybių kaip nagrinėjamos prekių kategorijos pobūdis, konkrečios formos meninė vertė, jos išskirtinumas iš kitų toje rinkoje paprastai naudojamų formų, didelis kainos skirtumas, palyginti su konkuruojančiais gaminiais, reklaminė strategija, kuria daugiausia pabrėžiamos estetiškos konkrečios prekės savybės. Nė viena iš šių aplinkybių savaime nėra lemiamą.

D – Galimybė kartu taikyti direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmojoje ir trečiojoje įtraukose nustatytas sąlygas (trečiasis klausimas)

96. Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas svarsto galimybę kumulatyviai taikyti dvi atskiras registracijos kliūtis, numatytas atitinkamai 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmojoje ir trečiojoje įtraukose.

97. Kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nutarties, nagrinėjamas klausimas susijęs su galimybe registruoti žymenį, kuriuo vaizduojama erdvinė forma, kurios tam tikros savybės reikšmingai padidina konkrečios prekės vertę (trečioji įtrauka), o likusias savybes lemia jos pobūdis (pirmoji įtrauka).

98. Bylos dalyvių pozicijos tokio kumulatyvaus taikymo galimybės klausimu skiriasi³⁴.

99. Mano įsitikinimu, atsakymas į tokį klausimą tam tikru požiūriu išplaukia iš direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto norminės struktūros, nes šioje nuostatoje yra trys alternatyvios sąlygos, iš kurių kiekviena savaime yra registracijos kliūtis. Atrodo, esant tokiai nuostatos struktūrai, neįmanoma jos taikyti tuo atveju, kai nė viena iš trijų sąlygų nėra visiškai tenkinama.

33 — Žr. panašias aplinkybes, į kurias Teisingumo Teismas atsižvelgė Reglamento Nr. 40/94 7 straipsnio 1 dalies e punkto iii papunkčio atveju Sprendimo *Bang & Olufsen / VRDT* (garsiaikalbio forma), EU:T:2011:575, 74 ir 75 punktuose.

34 — Įmonė *Hauck*, Lenkijos ir Jungtinė Karalystė siūlo atsakyti, kad toks kumulatyvus taikymas yra galimas, tačiau kiti bylos dalyviai tokią galimybę atmeta.

100. Tokį požiūrį taip pat pagrindžia lingvistinis aiškinimas. Pagal pažodinę šios nuostatos reikšmę, kiekviena iš direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkte įtvirtintų trijų alternatyvių sąlygų susijusi su žymenimis, kuriuos sudaro „išimtinai“ tokios formos, apie kurias kalbama konkrečiose įtraukose.

101. Kalbant apie teleologinį direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto aiškinimą, pažymėtina, jog, kaip jau minėjau, šia nuostata siekiama vieno bendro tikslo. Kiekviena iš trijų konkrečiose įtraukose esančių sąlygų siekiama neleisti, kad susiklostytų tokia padėtis, kuriai esant dėl išimtinės teisės į konkretų žymenį būtų monopolizuotos esminės prekės savybės, kurias atspindi jos forma.

102. Mano siūlomas 3 straipsnio 1 dalies e punkto aiškinimas reiškia, kad, taikant šios nuostatos pirmosios įtraukos kriterijų, neatmetama galimybė, kad konkreti prekė gali būti įvairių formų, o taikant jos trečiosios įtraukos kriterijų neatmetama galimybė, kad, be savo estetinės funkcijos, prekė atlieka ir kitas funkcijas, kurios yra vienodai svarbios vartotojui.

103. Atsižvelgdamas į tokį direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto aiškinimą, manau, kad, norint pasiekti numatytąjį šios nuostatos tikslą, nėra būtina nagrinėjamas sąlygas taikyti kartu.

104. Jeigu šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažintų, kad kėdutės *Tripp Trapp* forma gerokai padidina jos vertę, kaip tai suprantama pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punktą, ir kad ji visa atitinka šios sąlygos taikymo reikalavimus, neturėtų reikšmės tai, kad šia forma užtikrinamos ir kitos savybės, tokios kaip saugumas ar ergonomiškumo reikalavimai, į kuriuos galima būtų papildomai atsižvelgti pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmąją įtrauką.

105. Tačiau tokiu siūlomu direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkto aiškinimu neatmetama galimybė lygiagrečiai atlikti tų pačių aplinkybių analizę vienos ar kelių sąlygų, apie kurias kalbama konkrečiose įtraukose, tenkinimo požiūriu. Atsisakymas registruoti ar registracijos pripažinimas negaliojančia įmanomas tik jeigu bent viena iš minėtų sąlygų yra visiškai tenkinama.

106. Galiausiai vis dėlto norėčiau nurodyti vieną tokios siūlomos nagrinėjamos nuostatos aiškinimo pozicijos išlygą.

107. Konkrečiai, norėčiau pabrėžti, kad taikyti direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punkte išvardytas sąlygas kartu turi būti galima žymenims, kuriuos vartotojai laiko tik įvairių formų deriniu. Šiuo atveju turiu omenyje žymenis, kuriuos sudaro keli atskiri daiktai, pavyzdžiui, žymenį, atspindintį degalinės erdvės išdėstymą arba mažmeninės prekybos parduotuvės interjerą³⁵, taigi vaizduojančius ne prekės formą, bet faktiškai atspindinčius aplinkybes, kuriomis teikiama konkreti paslauga.

108. Mano nuomone, jeigu pripažintume, kad tokio pobūdžio „sudėtiniai“ žymenys gali atlikti prekių ženklo funkciją, taip pat reikėtų svarstyti kriterijų kumuliatyvaus taikymo galimybę, taikant jiems direktyvos 3 straipsnio 1 dalies e punktą.

109. Vis dėlto šis klausimas nėra šios bylos dalykas.

110. Iš to, kas nurodyta pirmiau, manau, kad į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad tas pats žymuo gali būti lygiagrečiai nagrinėjamas atsižvelgiant į 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmosios ir trečiosios įtraukų sąlygas, o pagrindas atsisakyti registruoti prekių ženklą ar pripažinti jo registraciją negaliojančia atsiranda tik tuo atveju, jeigu yra visiškai tenkinamos bent vienos iš šių sąlygų taikymo sąlygos.

35 — Dėl parduotuvės interjero žr. 2000 m. sausio 11 d. Prancūzijos *Cour de cassation* (Kasacinio teismo) sprendimą Nr. 97-19.604, taip pat Sprendimą *Apple* (C-421/13, byla dar nagrinėjama).

VI – Išvada

111. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Hoge Raad der Nederlanden* pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 1988 m. gruodžio 21 d. Pirmosios Tarybos direktyvos 89/104/EEB valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmosios įtraukos sąvoka „forma, kurią nulemia pačių prekių rūšis“ taikoma formai, kurios visas esmines savybes lemia konkrečios prekės pobūdis. Šiuo atveju neturi reikšmės tai, kad ši prekė gali turėti ir kitą – alternatyvią formą.
2. Sąvoka „prekėms esminę vertę suteikianti forma“ pagal 3 straipsnio 1 dalies e punkto trečiąją įtrauką reiškia formą, kurios estetinės savybės yra vienas iš pagrindinių elementų, lemiančių konkrečios prekės rinkos vertę, ir yra vienas iš pagrindinių vartotojo sprendimo įsigyti prekę motyvų. Vadovaujantis tokiu aiškinimu neatmetama, kad prekė gali turėti kitų vartotojui svarbių savybių.

Vidutinio vartotojo suvokimas yra viena iš būtinų aplinkybių, į kurią reikia atsižvelgti atliekant šio atsisakymo registruoti pagrindo analizę, greta tokių aplinkybių kaip nagrinėjamos prekių kategorijos pobūdis, konkrečios formos meninė vertė, jos išskirtinumas iš kitų toje rinkoje paprastai naudojamų formų, didelis kainos skirtumas, palyginti su konkuruojančiais gaminiais, reklaminė strategija, kuria daugiausia pabrėžiamos estetinės konkrečios prekės savybės. Nė viena iš šių aplinkybių savaime nėra lemiamas.

3. Tas pats žymuo gali būti lygiagrečiai nagrinėjamas atsižvelgiant į 3 straipsnio 1 dalies e punkto pirmosios ir trečiosios įtraukų sąlygas, o pagrindas atsisakyti registruoti prekių ženklą ar pripažinti jo registraciją negaliojančia atsiranda tik tuo atveju, jeigu yra visiškai tenkinamos bent vienos iš šių sąlygų taikymo sąlygos.